

JOHANNES JØRGENSEN SELSKABET

NYHEDSBREV

Juni 2021

19. årgang

Nr. 2

Motiv fra Assisi

NYHEDSBREV

Medlemsblad for

Johannes Jørgensen Selskabet

Ansvh. red. Stig Holsting

Johannes Jørgensen Selskabet

er et litterært forum til studium af digterens liv og forfatterskab.

Selskabet arbejder nært sammen med Johannes Jørgensens Hus i Svendborg og andre litterære selskaber.

www.johannesjoergensenselskabet.dk

johs.jorgensenselskabet@gmail.com

Medlemskab koster 175 kr. om året.

Bankkonto nr.: 1551 0010132908

Selskabets bestyrelse:

Stig Holsting, formand

Lykkesholms Allé 9 A, 1.tv

1902 Frederiksberg C

Tlf. 21290408

stighholsting@gmail.com

Maria Truelsen, næstformand

Egebakken 45 st.tv. 2830 Virum

Tlf. 24602308

mariatruelsen@mail.tele.dk

Ove Klausen, sekretær

Ottosminde 2, 8960 Randers

Tlf. 86404032

oklausen@fiberflex.dk

Henning Fink-Jensen, kasserer

Krogmosevej 28, 2880 Bagsværd

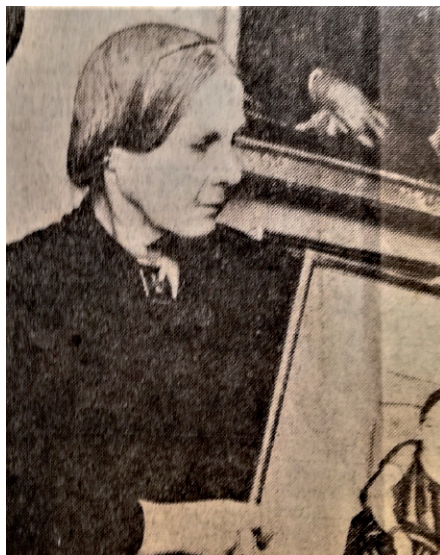
Tlf. 23495938

johs.jorgensenselskabet@gmail.com

Andreas Holsting, Ved Klosteret 6,

2100 København Ø. Tlf. 31219609

andreas.holsting@hotmail.com

Monique Jørgensen var datter af Johannes Jørgensens bror Valdemar (se Nyhedsbrev 2017, Nr. 1). Hun havde arvet faderens malergen, og på trods af brødrenes ofte indbyrdes problematiske forhold bevarede hun en positiv kontakt til sin farbror og besøgte ham også i Assisi. Billedet på dette blads forside efterlod hun i en af Jørgensens gæstebøger fra september 1951 med en venlig hilsen til "A mon cher oncle" – sammen med en poetisk beskrivelse af San Stefanokirken.

Monique Jørgensen døde i Paris i 1996 som en anerkendt kunstner.

Forsidebilledet: Akvarel af Monique Jørgensen i Jørgensens gæstebog i september 1951. Det forestiller sandsynligvis klokkegalgen på kirken San Stefano i Assisi - dengang uden klokker.

Dengang jeg drog afsted!

Besøgstid og besøgstid i Via delle Rose

Af Stig Holsting

Da Johannes Jørgensen i 1915 stod for at bryde op fra Siena, hvor han havde opholdt sig de sidste 3 år for at skrive bogen om den hellige Katerina, overvejede han en kort overgang at slå sig ned i Paris. Men stærkt tilskyndet af André Carof rejste han til Assisi efter et kort interval i Rom. I Assisi flyttede han ind på hotel Subasio, hvor han begyndte at skrive på sit erindringsværk. Da han havde taget den endelige beslutning om at blive i Assisi, søgte han efter en mere permanent bolig i byen. En taxachauffør havde gjort ham opmærksom på en ledig lejlighed i Via Santa Maria delle Rose, som han i september 1919 flyttede ind i. Det blev så hans logi gennem de næste 37 år, og for adskillige besøgende i byen en næsten legendarisk lokalitet, især for skandinaviske turister. De første år under og efter afslutningen af den første verdenskrig kunne han leve her i afsondret fred, hvor dagen kun kunne byde på lokale venners besøg og arbejdet sammen med André, som var flyttet ind i en gæstebolig hos nogle benediktinerkonner.

Men efterhånden som folks rejselyst vågnede ovenpå krigens restriktioner og ødelæggelser, og folk især fra lan-

Johannes Jørgensens gadedør i Assisi. Kendt endnu i dag af de fleste danske Assisirejsende.

dene nord for Alperne i stigende antal søgte mod Italien, måtte han erkende, at han for alvor var blevet en offentlig person, som mange ønskede at besøge eller blot se som en kuriositet. Et nyt begreb var dukket op – vandrefugle – den tids rygsæk- eller interrailrejsende, om man vil.

”Cor magis tibi Siena pandit.” – (mer end denne port åbner Siena dig sit hjerte) citerer Johannes Jørgensen

inskriftionen over Porta Kamullia i Siena.¹ Citatet kunne godt overføres til Jørgensens gadedør i Assisi, for den stod gerne gæstfrit åben for gæster, som søgte ham af forskellige grunde. Men alt har naturligvis sin pris. Som årene gik, steg antallet af besøgende nordfra og lagde beslag på hans tid. Et døgn har for alle kun 24 timer – også for Johannes Jørgensen. Disse

Johannes Jørgensen ved sin dør i Assisi med navneskiltet.

timer måtte han, der levede af at skrive, disponere på en måde, så tiden blev udnyttet så effektivt som muligt, når andre fornødenheder også skulle tilgodeses, herunder almene sociale behov. I sine dagbøger viser han ofte, hvordan han forsøger at leve et slags klosterligt regelbundet liv med fastsatte tider til hver sin funktion. Det kunne være svært, når planen blev væltet af uventede besøg af rejsende og turister, som naturligvis måtte besøge ham, uanset om vedkommende ligesom Goethe kun var i byen på hastig gennemrejse. Han erkendte selv frygten for ensomheden, som hans omflakkende liv pånødte ham, men var alligevel ofte tvunget til at søge den.

”Men der er saa meget, man skal læse – der er desuden halvandet tusind Breve om Aaret at skrive”² sukker han,

for døgnets timer synes ham ofte for få og korte til det, han helst vil. Den selvindbudte gæst tænkte måske ikke på, at han eller hun ikke var alene om at ville besøge den berømte dansker, men at de indgik i en stadig større mængde, som greb forstyrrende ind i hans arbejds- og livsrytme.

Ukendte gæster, som søgte ham, kom enten for at takke ham for, hvad hans bøger havde betydet for dem, eller blot for at trykke hans hånd eller måske kun af nysgerrighed. Det kunne tage så meget af hans tid, at han havde vanskeligheder ved at finde tid til sit arbejde. Når så dertil kom, at han gerne besvarede personlige breve, så kunne det nemt blive for meget. Der kom naturligvis også besøgende, der var mere end velkomne, gamle venner og bekendte og forfatterkolleger, som ønskede at drøfte eksakte emner med ham. Dagbøgerne melder ikke om alle

1 *Den hellige Katharina af Siena*, 1915, s. vii

2 *Breve fra Assisi*, 1924, s. 71

besøgende, nogle gled hurtigt ud af hans erindring, medens andre ofres nogle kommentarer. Han havde en del lokalboende, som han havde mere personlig omgang med, og de fylder naturligvis mere i hans dagbøger.

”Der er et Skilt paa min Dør med Angivelse paa adskillige Sprog af Tiden, hvori jeg kan træffes. Denne Træffetid respekteres ikke altid – der er Folk, som har travlt, Toget venter ikke, og dog vilde de gerne glæde mig med et Besøg samt se, hvordan jeg udvendig er beskaffen” skriver han et sted.³ Det var en nødvendighed for ham at sætte visse grænser for at få arbejdsfred. Da forfatterkollegaen Tom Kristensen besøgte Assisi i 1950, fortæller han, hvordan han på sit hotel fik telefonisk besked om et klokkeslæt, hvor han kunne besøge Jørgensen. Dette besøg, som får et helt kapitel i Tom Kristensens bog *Rejse i Italien*,⁴ er nok den mest kendte litterære beskrivelse af et besøg hos den danske digter. Tom Kristensen og hans kone blev modtaget i døren af to vrantne ældre kvinder, der som vagthunde var vant til at vogte døren mod påtrængende nysgerrige. Gæsterne blev dog modtaget af digteren, der som velkomst fløjtede ”Dengang jeg drog afsted” – en fanfare, mange danske gæster gerne blev modtaget med. En enkelt gang noterer han efter et besøg, at han glemte at fløjte efter dem.

3 *Omkring Axen Assisi-Salzburg*, 1938, s. 52.

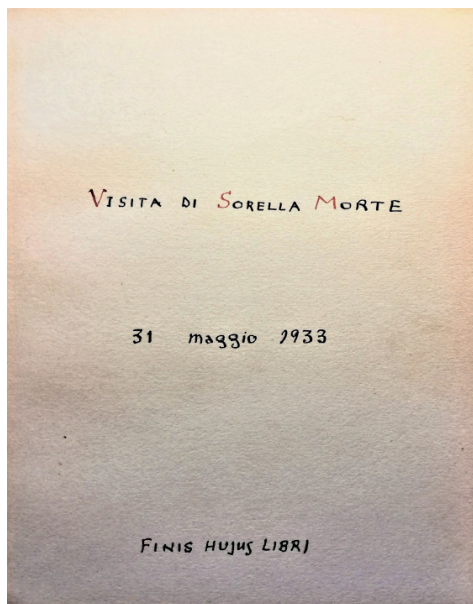
4 Tom Kristensen: *Rejse i Italien*, 1951, s. 234-248.

Gæstebøgerne

I Johannes Jørgensens Hus i Svendborg opbevares nogle gæstebøger, hvoraf tre i tid går tilbage til digterens ophold i Assisi, og en fjerde er efter hans hjemkomst til Svendborg.

Den ældste begyndte han at føre i august 1923, og den rækker ti år frem til 31. maj 1933. På første side har han skrevet på latin *Liber Peregrinorum*, dvs. ”Pilgrimsbog”. Herunder har han sat et par linjer fra *Vulgata*: *Carissimi, obsecro vos tamquam advenas et peregrinos*, der i dansk oversættelse kunne lyde: ”I allerkæreste, jeg beder jer som tilrejsende og pilgrimme.” (1. Petersbrev 2,11)

Denne gæstebog er ikke fyldt helt

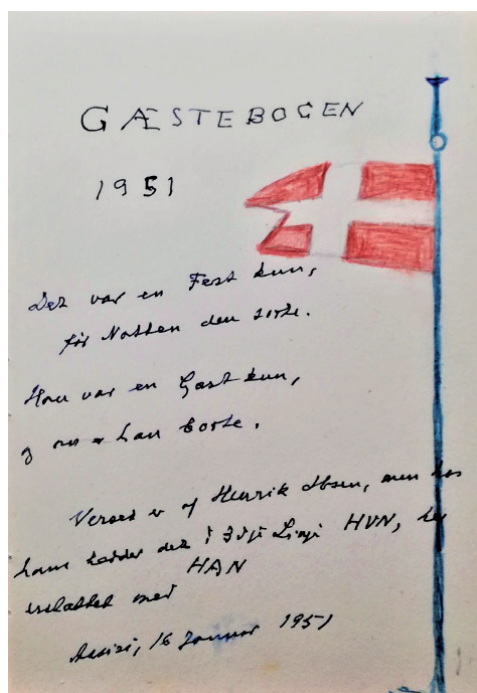

”Besøg af Søster Død. 31. maj 1933.” Jørgensen benytter et udtryk fra Solsangen af Frans af Assisi i sin gæstebog for at markere Andrée Carofs dødsdag. ”Her ender denne bog.”

ud, idet den sidste skrevne side forkyn-
der en ubuden gæst, da det er dagen,
hvor Andrée Carof døde. På denne side
har han sirligt skrevet: "Visita di Sorel-
la Morte" - (besøg af Søster Død), og
nederst har han skrevet "FINIS HUIUS
LIBRI" – (Her ender denne bog). Der
skulle ikke markeres flere besøgende
efter Søster Døds uvelkomne besøg.

Man fornemmer, hvordan hendes
død har lammet ham og berøvet ham
glæden ved de besøgende, som natur-
ligvis stadig ville komme.

Der skulle gå næsten 18 år, før han
igen lagde en gæstebog frem.

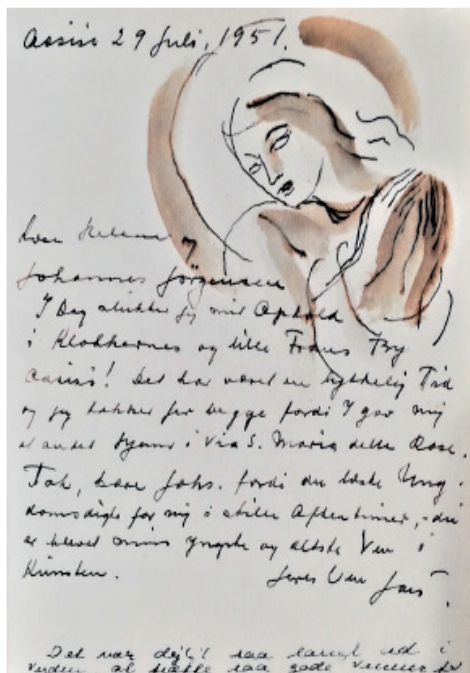
Johannes Jørgensen smykkede første side i sin næste gæstebog i Assisi med et Dannebrogflag på halv og en let omskrivning af et digt af Henrik Ibsen, der vidner om mindet om en afdød ven.

Det har utvivlsomt ikke været alle gæ-
ster, som er blevet bedt om at skrive
sig ind i bøgerne, kun gæster, som så at
sige havde et legitimt ærinde, eller som
på en eller anden måde havde noget at
byde på. Nysgerrige og tilfældigt forbi-
passerende, som kun kom for at hente
et kuriøst ferieminde med hjem, og
som måske kun havde været et forstyr-
rende afbræk i hans arbejdsrytme, kom
ikke til at skrive i gæstebogen. I dagbø-
gerne finder vi da også omtalt besøg,
som ikke afspejler sig i gæstebøgerne.

Ved at gennemblade de gamle gæ-
stebøger, især dem fra Assisiårene,
finder vi mange navne, som afspejler
Johannes Jørgensens vidtforegnede
internationale forbindelser. Skønt tone-
angivende kredse i Danmark havde
afskrevet ham som uden interesse for
Danmark og danskere, er det slående,
hvor mange navnkundige danskere, der
figurerer i bøgerne.

Naturligvis er danske katolske kredse
godt repræsenteret – han var således
et velkendt og godt profileret ansigt for
dansk katolicisme, skønt han hårdnak-
ket vægrede sig mod ethvert forsøg på
at flytte hjem til Danmark for så at sige
at give kirken i hjemlandet et tiltrængt
pust. Hans litteratur var et godt aktiv
i en tid, hvor den katolske kirke i Dan-
mark arbejdede hårdt for at gøre sig
synlig.

Der er flere eksempler på gæster,
som ud over at skrive deres navne ind
med en hilsen også forsyner den med

Jais Niensens hilsen i Jørgensens gæstebog med tegning i malerens karakteristiske streg.

en tegning, som for eksempel niecen Monique Jørgensen (se forsiden af dette blad). Blandt gæsterne er der også maleren Jais Nielsen, med hvem der opstod et sent og varmt næsten farsøn-forhold.

Den sidste "Assisigæstebog" er påbegyndt i august 1952. Den viser, at intensiteten af gæsteriet fortsatte og slutter i juli 1953 med et besøg af arkitekten Jens Christian Varming, søn af kunstnerægteparret Ejnar Utzon-Frank og Agnete Varming. Samme måned forlod Johannes Jørgensen Assisi for sidste gang for at vende tilbage til Svendborg, og da ændrede gæstebøgerne karakter.

Hjemme i Svendborg var gæsterne nu næsten udelukkende danskere og nogle få gamle venner fra Sverige. Det internationale præg, som Assisibøgerne havde, var borte. Første side i den første Svendborgbog indledes med en hilsen fra byens borgmester Einer Halberg på digterens fødselsdag den 6. november 1953.

Ved Jørgensens død den 29. maj 1956 og efterfølgende begravelse den 2. juni skrev en del af deltagerne sig ind i bogen bl.a. Tom Kristensen, som boede på Thurø. Johannes Jørgensens enke, Helene Jørgensen, skriver ved hans død de samme ord i gæstebogen, som han havde skrevet ved Andrée Carrofs død i 1933: "Visita di sorella morte" efterfulgt af et citat fra Solsangen "Lovet være Du, Herre, for Søster, den legemlige Død, som ingen levende kan undfly."

Haven i Fruestræde. Maleren Ebba Holm besøgte siden fru Elena i Svendborg og efterlod i 1958 denne tegning i den gæstebog, som nu havde fået en helt anden betydning.

Den forsvundne buste

Der findes adskillige tegnede og flere malede portrætter af Johannes Jørgensen, men det er mere sparsomt med skulpturelle portrætteringer af ham. Mest kendt er naturligvis Chresten Skikkilds marmorbuste fra 1926, som i dag befinder sig i Johannes Jørgensens Hus i Svendborg. Kendt af enhver Assisifarer er også reliefet på Jørgensens hus i Assisi opsat i 1966 i 100-året for hans fødsel.

I Nyhedsbrevets martsnummer 2009 efterlyste vi en buste, som billedhuggeren Jørgen Windfeldt-Schmidt udførte af Johannes Jørgensen i 1921. Kendskabet til dette arbejde af den kendte kunstner havde vi fra et lidt uklart foto taget under

Den genfundne buste

kunstnerens arbejde, medens digteren tålmodigt sidder model. Det færdige lerforlæg kendes desuden fra et foto. Der var altså rigelig dækning for vores viden om bustens eksistens. Oplysninger om busten beretter desuden, at der blev udført en gipsafstøbning og en sandstensudførelse af den. Men hvilken skæbne de to sidste siden har fået, vidste vi ikke, og en efterlysning i bladet gav intet resultat.

At lerforlægget var gået tabt i støbeprocessen, giver sig selv.

Nu har vi så endelig fundet frem til gipsafstøbningen, idet et opmærksomt medlem af selskabet stødte på den på Niels Steensens Gymnasium i København, hvor den står på en af skolens gange. sh

Jørgensen sidder model i Windfeldt-Schmidts atelier 1921.

Bøger, bøger, bøger

Siden Johannes Jørgensen Selskabet blev oprettet i 2002, er der sket meget med fokus på den danske digter. Ikke alt er selskabets fortjeneste, men vi har lov til at tro, at med den større opmærksomhed om ham, som selskabet har formået at skabe, er der også flere, som har fået øjnene op for hans litterære værdier. Siden selskabet i 2004 fik sat en mindeplade op på tårnet på Kastanievej på Frederiksberg, er det, som om man i stigende grad har bemærket stedets betydning, og flere opslagsværker har det med som en minddeværdig lokalitet.

Et synligt bevis på hans varige plads i litteraturen er de mange nye bogudgivelser om og af Jørgensen – hermed naturligvis også Johannes Jørgensen Selskabets egne 8 udgivelser. At der i udlandet stadig udkommer nye oplag og nye udgaver af hans værker, ligger så at sige i sagens na-

tur. Herude er han jo endnu et godt navn. Af udgivelser på andre sprog, som vi er bekendt med, er først og fremmest tre italienske udgaver af bogen om den hellige Frans (*San Francesco d'Assisi*) fra årene mellem 2005 og 2014, den første udgivet af franciskanerne ved Porziuncula. Ligeledes i 2005 udkom en ny oversættelse til italiensk af den lille bog om jordskælvet i Regione Abruzzo i 1915, *Civita d'Antino* med et nyt oplag i 2014.

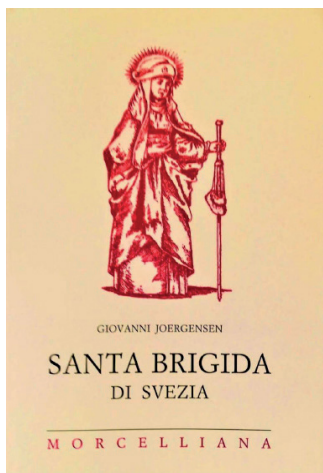
50-året for digterens død i 2006 ønskede Assisi at markere med en bogudgivelse, *Johannes Joergensen e Assisi* af Francesco Santucci – en stort anlagt og rigt illustreret bog i kvartformat. Samme forfatter udgav året efter en bog om Jørgensens ophold i La Rocca i 1894, *Rocca Sant'Angelo* med uddrag af digterens beretning fra erindringsbøgerne. Denne bog er ligeledes forsynet med adskillige

illustrationer. En kortfattet illustreret bibliografisk privatudgivelse af digterens bysbarn Nanna Drejer udkom i 2010 under titlen *Et menneskes sjæl er hans skæbne – på sporet af digteren Johannes Jørgensens pilgrimsfærd*.

Katolsk Historisk Forening udgav i 2007 i sin skriftserie (nr. 14) Jørgen Nybo Rasmussens *Johannes Jørgensens konversion*.

En ny udgave af bogen om Katerina, *Santa Caterina da Siena*, udkom i 2016 på de sienesiske dominikaneres initiativ, der samtidig satte en mindeplade på Pensione Chiusarelli, digterens opholdssted i Siena i årene 1913-15. En ny udgave ligeledes på italiensk af bogen om den hellige Birgitta *Santa Brigida di Svezia* udkom i 2019.

Men Johannes Jørgensens bøger er i de seneste år også ved at finde tilbage på salgslisterne herhjemme. Forlaget Klim i Aarhus udgav i 2001 bogen *Essays om den tidlige modernisme* med forord og ef-

terskrift af prof. Peer E. Sørensen. Bogen er en delvis genudgivelse af Jørgensens bog *Essays* fra 1906. I 2005 udsendte forfatteren Gunnar Martin Nielsen *Venskaber og opgør* om relationerne mellem Jørgensen, Stuckenberg og Clausen. Teddy Petersens biografiske bog *Et menneske kommer derhen, hvor det vil* udkom i 2006 i 50-året for digterens død. Forlaget Visdomsbøgerne udgav i 2016 *Den hellige Frans af Assisi* og samme år genudgav Gjentofte Lokalhistoriske Forening Johannes Jørgensens lille bog fra 1911 *Fra Gjentofte Kommune*. Katolsk Forlag udsendte i 2019 *Pilgrimsbogen* i en ny fotografisk udgave af 1936-udgaven med et forord af Stig Holsting.

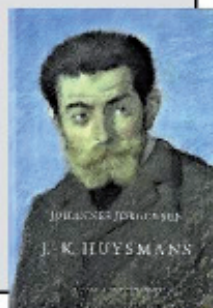
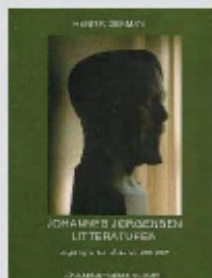
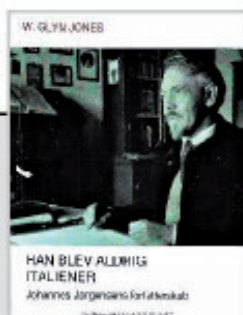
Elise Iuuls og Henrik Wivels stort anlagte tekstkritiske udgivelse af *Mit Livs Legende* på Det Danske Sprog- og Litteraturselskab i 2019 var en milepæl i Johannes Jørgensen-forskningen, som vil blive svær at komme udenom og i øvrigt er af stor betydning indenfor dansk (og europæisk) litteraturforskning med et omfattende register og noteapparat.

Samme år udgav Martin Bergsøe sin rigt illustrerede analyse af ånd og liv i Johannes Jørgensens forfatterskab *En røst i ørkenen*.

sen-forskningen ikke uinteressante Ingeborg Stuckenbergs *Samlede værker*. Dette forlag udsender i år i et samlet bind *Johannes Jørgensens ungdomsromaner*.

Det lille nicheforlag Gladiator, der har specialiseret sig i den "smalle litteratur", udgav i 2013 den for Johannes Jørgen-

Endelig skal det nævnes, at adskillige af Jørgensens titler i dag ligger som E-bøger udgivet på forlaget Lindhardt og Ringhof. sh

Johannes Jørgensen Selskabets udgivelser udkom i årene mellem 2006-2020.

Digtterruten i Svendborg

Den 18. juni åbner det landsdækkende "Danske Digtterruter", hvor man på udvalgte steder i landskabet kan følge i sporene på danske digtere. Initiativtagerne Anne Høgedal, Johannes Nørregaard Frandsen og Mads Sohl Jessen har lagt et stort arbejde i at planlægge og arrangere, så interesserede kan opleve de udvalgte digteres færden og inspirationskilder.

"Danske Digtterruter" har udarbejdet foldere og åbner en hjemmeside den 11. juni. Her kan man ved billeder og korte tekster få udbygget sin viden om digterne og de steder, man besøger.

Johannes Jørgensen er en af de ca. 20

danske digtere, man vil kunne udvide sin viden om. Det sker ved en rundtur gennem Svendborg med stop ved udvalgte lokaliteter. På en folder vil man få de nødvendige oplysninger om stederne og ruten, og ved en såkaldt QR-kode, som er opsat ved de enkelte "stationer", kan man få oplysninger om stedets betydning og lytte til sang ved sangeren Lise Bech Bendix, som synger tekster af Jørgensen til nye melodier komponeret af organist ved Vor Frue Kirke i Svendborg, Povl Chr. Balslev. De indtalte fortællinger er ved formanden for Johannes Jørgensen Selskabet Stig Holsting. Folderen bliver lagt frem relevante steder i byen.

Projektet er støttet økonomisk af Nordea-fonden.

Om digteren

Johannes Jørgensen (1866-1936)

Johannes Jørgensen er kendt for sine digte, hvoraf adskillige er sat i musik bl.a. af Carl Nielsen. Han fik sin særlige plads i 1980'erne som medlem af Det Danske Akademi (DANSKE) (1983-1984), der var et tidligt forudsigt. Hans fortællingsbøger består af romancer, essays, rejsebeskrivelser og selvbiografiske værker med bl.a. Lili Legend (1916) (1916-20) som det vigtigste. Læst i udførelse har han vundet sig et stort navn for sine fortællinger, her bl.a. Sagen om Den hellige Frodo af Aslak (1907), som er udgivet på 23 sprog, stadig udsolmet i nye udgaver og udgivelser.

"Der er en Brønd, som rinder og risler Nat og Dag, den risler latter Minder som de hve Hjerteslag. Og lytter du i Nattevind ved Maaneskin dertil, da må du hirtter græde for hvad ej mere er til."

Med litteraturen som vandrestav

Udforsk digterverden og oplev litteraturens smag med ruten. For dine færdige følger varierende og populære landskaber, byer og byer. Ruten er et samarbejde mellem digter, museer, foreninger, selskaber og Danske Digtterruter.

Fladstang ruten

Hvor drømmer du dig hen?
På dansk digterverden. Træder du inspiration til vandture i digterens historier over hele landet.

Nyd naturen

Bliv forberedt
Lyt til naturen og dig dig omkring og kend dig i naturen med Danmarks største fortællinger. Ved hvert bogmærke på digterruten kan du opleve en ny forfælt og finde en ny vej ind i naturen og litteraturen.

Dyrk litteraturen

Lad dig inspirere
Lyt til et boks dug, Fortid dig i fortællinger, bog og digterhjem eller tag afstand på en ny måde. Her er de danske digterter nummer af nyt eventyr.

Sætter af **NORDEA FONDEN**

Danske Digtterruter

Høstet og med Jørgensen Selskabet og Selskabet Jørgensen Hus, Svendborg

Lyt til musikken i Johannes Jørgensens digte i Svendborg

Gå ud på digterruten, slip tanker og sæt dig og bevæg dig med landskabet, her er af Danmarks største digtere færdi en stemme.

TUR - NATUR - LITTERATUR

danskedigtterruter.dk

Sommermøde 2021 – AFLYST

Bestyrelsen har fundet det mest forsvarligt at aflyse sommermødet også i år. Som situationen synes at ændre sig næsten fra uge til uge, og samfundet punktvis lukker ned, er det ikke til at vide, hvordan den ser ud to måneder frem.

Bestyrelsen håber på medlemmernes forståelse.